

Fundacja Legalna Kultura
Dział Edukacji

Szkoła ponadpodstawowa
JĘZYK POLSKI, WOS, INFORMATYKA
Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 2 marca 2018 r.)

Szkoła ponadgimnazjalna
JĘZYK POLSKI, WOS, INFORMATYKA
Scenariusz zgodny z podstawą programową
(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dn. 27 sierpnia 2012 r.)

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów
i metod aktywizujących (45 min)

Dozwolony użytek osobisty i publiczny, czyli co możesz wykorzystać zgodnie z prawem

Opracowała: Anna Równy

Aktualizacja i redakcja: Małgorzata Bazan i Maciej Dowgiel

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne - Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz
tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Projekt współfinansowany przez

POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Dofinansowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

 Fundacja Legalna Kultura
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 121
00-514 Warszawa
e-mail: edukacja@legalnakultura.pl

Cele lekcji:

Uczeń:

- ✓ **świadomie, odpowiedzialnie i selektywnie korzysta z Internetu**
- ✓ **poznaje cechy stylu urzędowego**
- ✓ **nabywa umiejętności czytania i rozumienia aktów prawnych**
- ✓ **poznaje terminy z zakresu prawa autorskiego**
- ✓ **nabywa umiejętności potrzebne do życia w społeczeństwie informacyjnym**

Metody:

- ✓ praca z tekstem (akt prawny)
- ✓ praca w grupach
- ✓ „burza mózgów”

Środki dydaktyczne:

- ✓ karty pracy
- ✓ dostęp do internetu
- ✓ rzutnik multimedialny/ tablica interaktywna

Przygotowanie do lekcji:

Nauczyciel kilka dni przed planowaną lekcją prosi uczniów o zapoznanie się z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

legalnakultura.pl/files/pdf/Ustawa_o_prawie_autorskim_i_prawach_pokrewnych.pdf
(goo.gl/zjVGqB, dostęp: 21.08.2018 r.)

Rozdział 3 Dozwolony użytek chronionych utworów Art. 23 - 35. Uczniowie otrzymują kartę pracy do wypełnienia w domu. Karta pracy w domu znajduje się na 11 stronie niniejszego scenariusza.

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

ZAKRES PODSTAWOWY

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych,

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację.

IV. Samokształcenie.

ZAKRES PODSTAWOWY

1) rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska,

2) porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,

6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi,

9) wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny,

10) gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych

11) korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw ebook, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.

Powiązanie z podstawą programową z wiedzy o społeczeństwie:

Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń:

1) wyjaśnia, czym różnią się normy prawne od innych typów norm; wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania,

2) przedstawia źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej – wykazuje szczególną moc konstytucji; przedstawia procedurę ustawodawczą.

Powiązanie z podstawą programową z informatyki:

V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Zakres podstawowy. Uczeń:

- 1) postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad,
- 2) respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych,
- 4) opisuje szkody, jakie mogą spowodować działania pirackie w sieci, w odniesieniu do indywidualnych osób, wybranych instytucji i całego społeczeństwa.

Powiązanie z podstawą programową z 27 sierpnia 2012 r.:

Celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

- 3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Ważnym zadaniem szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

Powiązanie z podstawą programową z języka polskiego:

Szkoła gimnazjalna

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych,
- 2) wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu,
- 3) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Szkoła ponadgimnazjalna

POZIOM PODSTAWOWY

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości,
- 3) rozpoznaje typ nadawcy i adresata tekstu,
- 4) wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu, rozpoznaje zastosowane w nim środki językowe i ich funkcje w tekście.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) przygotowuje wypowiedź (wybiera odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo).

Powiązanie z podstawą programową z wiedzy o społeczeństwie:

Szkoła ponadgimnazjalna

POZIOM PODSTAWOWY

2. Prawo i sądy. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych,

- 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, niezajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania,
- 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne,

Powiązanie z podstawą programową z informatyki:

Szkoła gimnazjalna

7. Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania zainteresowań; opisywanie innych zastosowań informatyki; ocena zagrożeń i ograniczeń, aspekty społeczne rozwoju i zastosowań informatyki. Uczeń:

- 3) wymienia zagadnienia etyczne i prawne, związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych oraz przejawy przestępczości komputerowej.

Szkoła ponadgimnazjalna

POZIOM PODSTAWOWY

1. Bezpieczne posługiwanie się komputerem, jego oprogramowaniem i korzystanie z sieci komputerowej. Uczeń:

- 3) korzysta z podstawowych usług w sieci komputerowej, lokalnej i rozległej, związanych z dostępem do informacji, wymianą informacji i komunikacją, przestrzega przy tym zasad netykiety i norm prawnych, dotyczących bezpiecznego korzystania i ochrony informacji oraz danych w komputerach w sieciach komputerowych.

Przebieg lekcji:

- **FAZA WSTĘPNA**

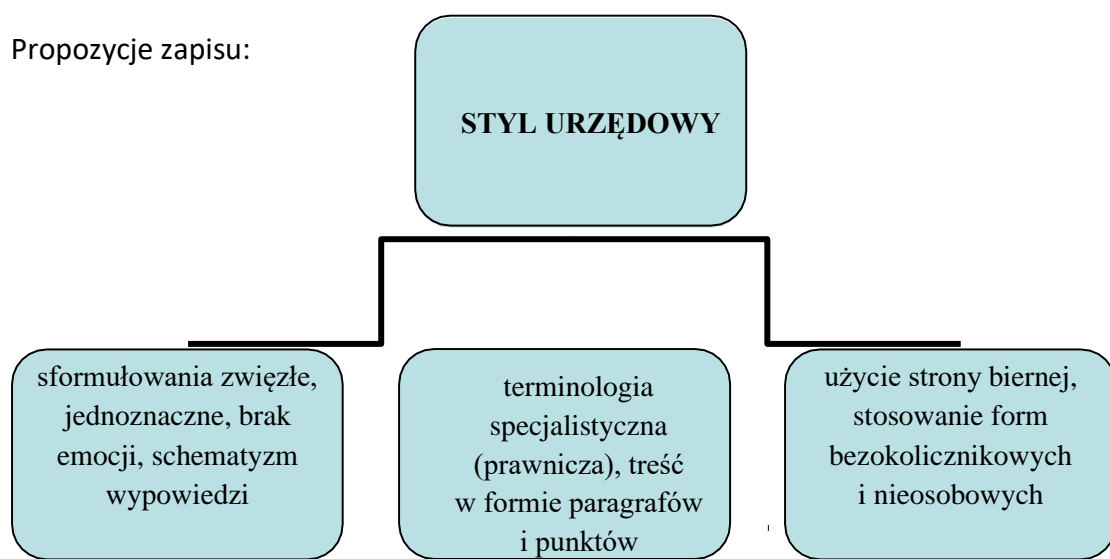
Lekcję należy przeprowadzić w pracowni z dostępem do Internetu i rzutnika/tablicy multimedialnej.

Nauczyciel rozpoczyna od sprawdzenia pracy domowej, czyli karty pracy (strona 11) i omówienia wszystkich odpowiedzi na zadawane pytania, a także poświęca czas na ewentualne pytania uczniów. Następnie, by utrwalić wiedzę, przeprowadza quiz Kahoot!: goo.gl/iKVbBX (dostęp: 21.09.2018 r.).

Po zakończeniu tej części nauczyciel, przy okazji, zwraca uwagę na specyfikę **stylu urzędowego**. Prosi uczniów o wymienienie cech takiego stylu. Uczniowie – ochotnicy podchodzą do tablicy i zapisują propozycje skonsultowaną wcześniej z nauczycielem.

Propozycje zapisu:

- **FAZA REALIZACYJNA**

Nauczyciel włącza uczniom film Co to jest dozwolony użytek? / CYKL PRAWO I MEDIA odc. 2 umieszczony na oficjalnym kanale Gazety Prawnej i Infor.pl na YouTube: infor.tv, youtube.com/watch?v=IB44NEte2sk (goo.gl/qj2WW1, dostęp: 21.09.2018 r.) — 06:22 min.

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela tworzą graf obrazujący, w jakich sytuacjach można korzystać z dzieła, powołując się na prawo dozwolonego użytku. Można posłużyć się schematem ze strony internetowej Legalnej Kultury www.legalnakultura.pl.

Nauczyciel dzieli uczniów na 5 grup, kierując się poniższym schematem graficznym:

Prosi, aby grupy, reprezentujące poszczególnych odbiorców, przygotowały przykłady zastosowania prawa dozwolonego użytku, biorąc pod uwagę obowiązujące prawo (ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) i specyfikę działania powyższych reprezentantów.

Po 5 minutach pracy liderzy grup przedstawiają wypracowane wnioski.

Przykładowe odpowiedzi:

Grupa I – kopiowanie muzyki i filmów, pożyczanie książek, itp.

Grupa II – projekcje filmów na lekcjach, odtwarzanie utworów muzycznych w celach edukacyjnych, itp.

Grupa III – prawo cytatu: cytat powinien być dokładnie opisany (informacje o źródle), cytaty nie powinny zdominować pracy studenta i doktoranta.

Grupa IV - wytwór pracy informatyka podlega ochronie prawnej wynikającej z przepisów prawa autorskiego, ochronie podlega twórczy wkład, a nie ogólne czy techniczne zasady działania programu.

Grupa V – autorskie prawa majątkowe do zdjęcia będą należeć do osoby, która fotografię wykonała, czyli faktycznie nacisnęła przycisk w aparacie – nawet nie będącym jej własnością.

- **FAZA PODSUMOWUJĄCA**

Burza mózgów: Co dzięki dozwolonemu użytkowi możesz wykorzystać zgodnie z prawem w celach edukacyjnych i rozrywkowych? Nauczyciel ustala wnioski z uczniami i zapisuje na tablicy.

Zadanie domowe:

Wypisz w zeszycie, kto zajmuje się kontrolą legalnego korzystania ze źródeł kultury w Polsce?

Wymień organizacje zbiorowego zarządzania funkcjonujące w naszym kraju.

W swojej pracy możesz posłużyć się informacjami zaczerpniętymi ze strony internetowej legalnakultura.pl.

Proponowana bibliografia:

- Mirosław Dyka, *Dozwolony użytek a (nie)legalność źródła*. Strona: <https://www.legalniewsieci.pl/aktualnosc/dozwolony-uzytek-a-nielegalnosc-zrodla> (goo.gl/EvcNpe, dostęp: 21.09.2018)
- Monika Osmańska, *Wykorzystywanie utworów w dydaktyce w świetle ochrony autorskoprawnej. Dozwolony użytek i otwarte zasoby edukacyjne*, „Themis Polska Nova”, 2014, nr 2(7), s. 190-223.

- strona internetowa fundacji Legalna Kultura, na której można znaleźć słowniczek dotyczący pojęć związanych z prawem autorskim, tu: dozwolony użytek; [legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/dozwolony- uzytek](http://legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/dozwolony-uzytek) (goo.gl/tjdGUR, dostęp: 21.09.2018 r.)
 - strona internetowa encyklopedii Wikipedia, tu definicja pojęcia: pl.wikipedia.org/wiki/Dozwolony_u%C5%BCytek (goo.gl/TP8Vi5, dostęp: 21.09.2018 r.)
 - strona internetowa Centrum Cyfrowego: centrumcyfrowe.pl/czytelnia/dozwolony-uzytek-w-edukacji-infografika/ (goo.gl/JZcNvo, dostęp: 21.09.2018 r.)
-

Karta pracy w domu:

Po zapoznaniu się z Rozdziałem 3. ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych, odpowiedz na poniższe pytania:

1. Wymień, kto może korzystać z utworu w ramach dozwolonego użytku osobistego?
2. Zastanów się, czy dozwolony użytek osobisty dotyczy również programów komputerowych?
3. Zastanów się, czy w ramach dozwolonego użytku osobistego można nagrać program telewizyjny, czy ulubioną piosenkę ze stacji radiowej?
4. Wypisz sytuacje, kiedy w szkole można udostępniać płyty CD, DVD w ramach dozwolonego użytku publicznego.
5. Kiedy użytkownik może powołać się na prawo cytatu?
6. Jakie informacje należy podać, korzystając z prawa dozwolonego użytku?